

“Нас, журналістаў, забралі і прывезлі ў рэзідэнцыю. У паліўнічы дамок. Сказалі: чакайце. Я здымаў усё, што бачыў навокал; што-сьці было жонна, што-сьці нельга. З’явіўся Ельцын — так бы мовіць, “без гальштуку”, але мае спробы яго сфатаграфавачь адразу прадухілілі. Потым выйшлі ўсе дзейныя асобы, ужо пры парадзе. Доўга чакалі Назарбаева, але ён так і не прыехаў, бо, казалі, яго самалёт не заправілі. Ці ўсведамлялі мы тады, што адбываецца? Напэўна, не. Мая задача як фотарэпарцёра ў першую чаргу была прафесійна выканаць сваю працу”.

Падрыхтавала
Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

Юрый ІВАНОЎ, які быў адзіным фатографам на падпісанні гістарычнага дакумента ў Віскулях, распавядае нам пра ўнікальныя моманты ў сваёй біяграфіі ды ў жыцці вялікай краіны пад назвай СССР. Што значыць быць фатографам у Савецкім Саюзе — і ўвогуле фатографам? Лаўрэат прэміі World Press Photo ды ўсесаюзных і міжнародных конкурсаў, фотажурналіст, у паслужным спісе якога праца ў газетах “Знамя юности” і “Советская Белоруссия”, а таксама знакамітым у былыя часы Агенцтве друку “Навіны” (АПН), доўгі і, спадзяемся, даволі плённы ў сваім творчым жыцці час быў нашым калегам, забяспечваючы палосы “Культуры” запамінальнымі фота. Сёння Юрый Сяргеевіч працуе ў Беларускай дзяржаўнай універсітэце культуры і мастацтва і з’яўляецца заснавальнікам Савета па грамадскіх сувязях установы, у які ўваходзяць знаныя дзеячы культуры і мастацтва: Ігар Лучанок, Аляксей Дудару, Эдуард Ханок, Віктар Крамарэнка, Вячаслаў Нікіфару, Уладзімір Карагін ды іншыя.

З чаго ўсё пачалося

— Не паверыце, з энцыклапедыі. У горадзе, дзе я жыў, і рос — далёкім ад нас Уральску — была шыкоўная бібліятэка. У хлапечы век я часта туды прыходзіў і чытаў старую дэрэвалюцыйную энцыклапедыю. Такую, дзе яшчэ “яці” былі. Памятую, як шукаў там розныя словы і разбіраў тэксты. Як знайшоў літару “Бэ” і артыкул “Бог”. “Бог — гэта тое, што над намі”, — словы, якія аказалі на мяне вялікі ўплыў... Энцыклапедыя была добра ілюстраваная, і я з цікаўнасцю разглядаў партрэты вядомых людзей. І тады ў мяне і ўзнікла думка: а які ў жыцці я пакіну след? Падумаў пра гэта трохі, і — забыў. Але ж лічу, што гэты момант быў вельмі важным у маім станаўленні.

— А калі ў вас з’явіўся першы фотаапарат?

— У 10 гадоў. Ва Уральску былі старадаўнія дамы, і ў адным з іх, дзе да рэвалюцыі жыў нейкі магнат, прадаваліся фотаапараты. На вітрыне іх было два — “Любитель” і “Комсомолец”. Я папрасіў тату купіць адзін з іх, і ён пагадзіўся: “Добра, давай збіраць грошы”. Мой бацька, які працаваў ва Уральску на эвакуіраваным з Феадосіі заводзе, ставіўся да маёй адукацыі адказна: купляў розныя кніжкі па хіміі, фізіцы, матэматыцы — назбіралася нават такая прыстойная навукова-папулярная бібліятэка. І вось, да тэмы прыйшоўся і фотаапарат. Пэўны час бацька аддаваў мне з заробку грошы, а я з пераменным поспехам іх адкладваў. А аднойчы ён прыйшоў і кажа: “Мне далі прэмію, хадзем купляць!” Мы пайшлі і купілі “Любитель”, хаця ён і быў даражэйшы.

Вось так я стаў уладальнікам фотаапарата. А першы свой зды-

мак зрабіў на бацькавым заводзе. Паехалі ў падсобную гаспадарку і я сфатаграфавалі рабочых на фоне машын. Якая была радасць, калі здымак праявіўся! Да гэтай пары яе памятаю.

Мазгі фотакораў па 500 рублёў і адноснасць фотажанру — Калі, на ваш погляд, фатограф становіцца фатографам?

— У кожнага — па-рознаму. Гэта ўсё справа выпадку. Добры фатограф — гэта найперш той, хто цікава мысліць, прыдумвае жыццё. Тэхніка тут важная, але не іграе галоўнай ролі. Скажам, фотаздымкі прыроды таго ж Сяргея Плыткевіча... Так, ён іх робіць з дапамогай самай рознай тэхнікі, ды ўсё ж у фатаграфіі

лі здымаў, тупаў нагой, каб галубы ўзляталі, і кампазітар апынаўся ў іх атачэнні. І што тут заганага? Так, пастаноўка, але... дзе палягае мяжа паміж жыццём і гэтай самай пастаноўкай? Тым больш, у партрэтнай фатаграфіі. Таму для сябе я не падзяляю фатаграфію на рэпартажную ці якую іншую. Фатаграфія для мяне падзяляецца толькі на добрую і дрэнную, а усё астатняе — умоўнасці.

— А чаму наогул з савецкай пары фота часта аплачваецца ў СМІ даражэй за тэкст?

— Пытанне не да мяне. Я увогуле стаўлюся да грошай спакойна. Дзе-сьці магу зрабіць работу бясплатна, а дзе-сьці — папрашу прыстойны ганарар. Усё залежыць ад сітуацыі, ад прапановы. Тое, што праца фотакарэспандэнта добра аплачвалася

безумоўна, спрасцілася. Але таленавітая фатаграфія і ў лічбавую эпоху застаецца таленавітай.

Ведаецца, я не лічу заганным, калі фатограф карыстаецца фоташопам. Рэвалюцыя адбылася, хочам мы таго або не. Хаця, як мне здаецца, калі здымаеш на лічбавы фотаапарат, адбываецца нейкая затрымка — у мілісекунду. Націскаеш — і фотаапарат спрацоўвае са спазненнем. У плёнчым такога няма — момант у момант, кадр у кадр. Цікавае такое назіранне. Але фатограф, паўтаруся, — гэта не толькі тэхналогія. У першую чаргу, гэта здольнасць бачыць. Мяне не пужае колькасць калег, што прыйшлі ў фатаграфію пасля лічбавай рэвалюцыі. Чым больш, тым лепш. Чым вузейшыя дзверы, у якія трэба прайсці, тым больш цікава жыць.

нават мясцовая прэса падцягнулася. Высветлілася, што тая кавярня, якую я намерыўся быць сфатаграфавачь, — месца, дзе часта збіраецца наркамафія. Адпаведна, людзі падумалі, што я наркапаліцэйскі, які за імі сочыць. Мне казалі потым, што я яшчэ лёгка адкруціўся.

Значна раней, калі я працаваў у “Советской Белоруссии”, таксама выйшаў на вуліцу за цікавым сюжэтам. Насустрач мне ішоў такі фактурны тоўсты міліцыянер. І я “шчоўк” яго. Ён таксама да мяне падышоў, пачаў пытацца. Я адказаў: “А вы што, вядомы чалавек?” Словам, street-фатаграфія ў маёй практыцы ўсё больш аказвалася небяспечнай. Хоць і спробы былі.

— Мы гутарым з вамі ў атачэнні вашых партрэтаў вядомых

Жыццё як пастаноўка

Юрый Іваноў пра фатаграфію, савецкія часы і момант гісторыі

адчуваецца перадусім аўтар. Памятаецца яго здымак, дзе птушка толькі злавіла рыбу? Вось ён, той самы момант, які фатограф “падлавіў” — лічы, стварыў.

— Але ёсць рэпартажная фатаграфія, а ёсць пастановачная.

— Я сёння маю вялікае шчасце выкладаць у Інстытуце журналістыкі БДУ, і мае студэнты таксама часта кажуць: вось, маўляў, ёсць пастановачная фатаграфія, а ёсць фотарэпартаж... Добра, адказаваю: а таксама ёсць дакументальнае кіно, а ёсць ігравое. І што? Ды анічога! Бачыце гэты партрэт Івана Міско? (*Інтэрв’ю адбываецца ў атачэнні фотопартрэтаў з яго выставы “Творцы”*.) Гэта пастановачны здымак?

— Рэпартажны.

— Ды вось і не! Бо я прапанаваў Івану Акімавічу стаць менавіта сюды. Потым з’явіўся гэты букет. Штосьці Івана расмяшыла, і я паспеў засняць яго ў гэты момант. Ці, да прыкладу, вось гэты партрэт Эдуарда Зарыцкага. Я ўвесь час, ка-

ў савецкія часы, — гэта так, было. І журналісты, якія пісалі, мелі да нас з гэтай нагоды рэўнасць. Але тады для фотакора і аб’ём працы быў іншы: сфатаграфавачь, праявіць, надрукаваць. Акрамя таго, увесь час камандзіроўкі... Дарэчы, у нас у АПН быў добры анекдот на гэтую тэму: “Прыходзіць у краму пакупнік і бачыць: ляжаць на вітрыне мазгі самага рознага кшталту, і цэны на іх адрозніваюцца. Мазгі галоўнага рэдактара — 3 рублі за кілаграм. Мазгі рэдактара — 5 рублёў за кілаграм. Мазгі фотакарэспандэнта — 500 рублёў за кілаграм. “Чаму яны такія дарагія?” — пытаецца пакупнік у прадаўца. “А вы ведаеце, колькі трэба злавіць фотакарэспандэнтаў, каб атрымаць кілаграм мазгоў?” Відавочна, гэты анекдот прыдумалі тыя, хто працуе з тэкстам.

— На вашу думку, ці змяніла лічбавая рэвалюцыя стаўленне да фатографа?

— Так, многае змянілася з прыходам “лічбы”. Праца фатографа,

Пра рызыкаўны street і непаўторнасць кожнага

— Юрый Сяргеевіч, адзін з напрамкаў вашай творчасці — гэта партрэты людзей знакавых, упісаных у гісторыю культуры Беларусі. А ці не было ў вас ніколі памкнення выйсці на вуліцу і пачаць здымаць звычайных людзей, мінакоў — трапіць на тэрыторыю, так сказаць, street-фатаграфіі?

— Дарэчы, ёсць у мяне цікавая гісторыя на гэтую тэму. Давялося мне ў 1992 годзе пабываць у Парыжы. Прымаў нас мастак Барыс Забораў. Увечары вырашылі пашпацыраваць па парыжскіх вуліцах, схадзіць у тэатр. І на шляху нам сустрэлася кавярня, у якой я заўважыў каларытных такіх арабаў. Дастаў фотаапарат і вырашыў трохі паздымаць. Але раптам тыя арабы кінуліся на мяне і пачалі біць. Хацелі забраць фотаапарат, і ледзь удалося яго выратаваць. Прыехала паліцыя,

асоб. Але пад фатаграфіямі — толькі прозвішчы. Вы гэта зрабілі наўмысна?

— Так. Мне падаецца, што біяграфіі гэтых людзей мусяць усе ведаць. Ці ж гэта не так? Гэта ўнікальныя постаці. Ды і наогул... Як казаў Уладзімір Караткевіч, “у свеце няма нічога другога”. Мы былі знаёмыя з ім, у мяне была кніжка “Мая Іліяда” з яго подпісам. Рыхтаваўся альбом пра Мсціслаў з маімі фота, і ніяк не маглі знайсці для іх добрага аўтара тэксту. Сакратар ЦК Аляксандр Кузьмін угаворваў мяне, каб я папрасіў Караткевіча. Я агучыў яму прапанову. А ён — такі кантактны, абаяльны — кажа: “Не магу, заняты, у мяне “вісці” сцэнарый “Хрыстос прыязміўся ў Гародні”. А я вазьмі і ляпні тое, што мне Кузьмін казаў: “Ну, як жа так! Мсціслаў — гэта ж другі Суздаль!” Караткевіч як устрапянецца: “Ніколі так не кажы! У свеце няма анічога другога”. Потым, трохі супакоіўшыся: “Ніколі не будзе другога Юркі Іванова ды іншых

людзей і гарадоў. Добра, я паеду". І ў выніку напісаў выдатны тэкст.

Адпаведна, усе людзі непаўторныя, і я імкнуся паказаць гэта ў сваіх працах.

Савецкая фатаграфія. Ёсць ці не?

— Як вы лічыце, ці ёсць такая з'ява як савецкая фатаграфія?

— На маю думку, ёсць фатаграфія, зробленая за савецкім часам, якую друкавалі ці не друкавалі. Гэтая фармулёўка мне больш даспадобы.

Напрыклад, быў такі выпадак. Я сфатаграфавал рабачага на Трактарным заводзе. Адгрузчык металу, твар увесь чорны ад металічнай крошкі, у зубах цыгарэта. Ён падаўся мне цікавым героем, і я зрабіў яго партрэт. Гэта быў 1966 год, акурат рыхтавалася выстава "Сямілетка ў дзеянні" ў Мінску, і я вырашыў адправіць фотаздымак туды. Старшыні журы, якім быў намеснік міністра культуры БССР Мачулін, паказалі маю работу, той неяк коса на яе паглядзеў... І тут хтосьці кажа: "Іванові быў ва Францыі. Гэта быў французскі рабочы". "А, калі французскі, то браць не будзем". І адхілілі.

Праз колькі гадоў рыхтуецца выстава "Фота СССР-1970", спецыяльна для Амерыкі. Я ў той час ужо працаваў у АПН, мне прапанавалі прыняць удзел у праекце. І я вырашаю зноў адправіць гэтага ж рабачага. І што ў выніку? Прыходзіць больш за 2 тысячы фотаздымкаў з усяго Савецкага Саюза, і з гэтай колькасці менавіта маё фота рабачага з Трактарнага завода трапляе на вокладку амерыканскага часопіса Popular Photography! Хто і як там адбіраў — невядома. Але вось вам факт. І якая гэта фатаграфія: савецкая ці не?

— Але былі падчас вашай працы канкрэтныя забароны: маўляў, вась гэта і гэта фатаграфавач нельга?

— Ніхто нічога не забараняў. Калі працаваў у АПН, то ў кабінеты амаль усіх начальнікаў уваходзіў як да роўных. Памятаю сакратара Віцебскага абкама партыі Грыгор'ева. Я прыехаў да яго і спытаў: "Уладзімір Віктаравіч, што вас уразіла за апошнія гады?" Ён распавёў мне пра паштальёнку Рагалёву Домну Сільвестраўну, якая стварыла мемарыяльныя могількі тых, хто загінуў пад Лёзна. "Калі я даведаўся пра гэта, адразу падараваў ёй вазу з кветкамі", — дадаў ён і пачаў распавядаць пра тое, як потым яму было цяжка гэтую вазу "спісаць". Я знайшоў тую жанчыну і зрабіў фотанарыс. Яе фатаграфія потым была надрукавана ў часопісе ФРГ, і гісторыя мела ашаламляльны працяг. Адзін немец, бізнесмен Хельмут Брандль з Нюрнберга, прачытаўшы матэрыял, прывез дзве фуры гуманітарнай дапамогі жыхарам вёскі Пранское і гэтай жанчыне ў прыватнасці. Мы з Барысам Луцэнкам, колішнім галоўным рэжысёрам Рускага тэатра, зрабілі пра гэта фільм, і ён быў паказаны па беларускім тэлебачанні. Ніхто мяне не кантраляваў, як і каго я буду здымаць.

— А як жа выявы пустых паліц у крамах, якія нельга было фатаграфавач? Калі для фотасесіі трэба было наўмысна запынаць паліцы?

— Не было такога! Па шчырасці, я ніколі не быў скіраваны на "выкрыванне рэальнасці". Мяне цікавілі іншыя праявы жыцця. Я — аптыміст па натуре, што зробіш? Не люблю "чарнуху". У мяне быў аднойчы рэпартаж, калі я ўсю ноч прастаяў з хірургам Генадзем Казловым, які рабіў аперацыю па перасадцы нырака. Спачатку ён не хацеў пуская мяне: маўляў, ёсць забавоны, чужыя нельга. Але потым дазволіў знаходзіцца ў аперацыйнай, і я правёў там 10 гадзін. Ноччу згасала

святло. Мітусня. Я мог здымаць усё, што заўгодна. Але я выбраў твар хірурга: яго вочы, напружанне, намаганне выратаваць чалавечы жыццё... Самае цікавае, што потым гэты доктар мне патэлефанаваў: "Вы ведаеце, Юрый Сяргеевіч, мыркі запрацавалі!" І столькі радасці... Потым мы пасябравалі.

Я здымаў у сваім жыцці тое, што мне падавалася цікавым. Вось вочы хірурга падчас аперацыі мне цікавыя, а прыбіральні — не. Калі пачалася хваля мітынгаў перабудовы, я іх здымаў. Сімвалічнае "пахаванне КПСС" — таксама. Здымаў на судзе Рыгора Васюру, які спаліў Хатынь. Але каб наўмысна залазіць да кагосьці ў ложак ці здымаць "раздрай"...

— А як вы патрапілі на той праец над ваенным злачынам?

— Мне пра яго распавёў знакіты скульптар Анатоль Анікейчык. "Ты мусіш схадзіць", — сказаў ён мне. Я звярнуўся па дазвол да старшыні ваеннага трыбунала падпалкоўніка юстыцыі Віктара Глазкова. Ён дазволіў здымаць "усё, што заўгодна". Працэс быў адкрытым. Увялі пад канвоем Васюру. Памятаю вялізныя тамы справаў. І яго аблічча. Ён выглядаў як воўк, які патрапіў у пастку. Дарэчы, Васюра пракалоўся, калі як ветэран баявых дзеянняў захацеў атрымаць Ордэн Айчыннай вайны. Ён жа паспяхова хаваўся пасляваенныя гады, нават выступаў перад школьнікамі як франтавік-связіст. Адправіў дакументы на ордэн — і тут яго ідэнтыфікавалі як чалавека з не да канца выяўленым мінулым. Пачалося расследаванне, і ў выніку — той гістарычны працэс. Я зрабіў фота Васюры, калі прысуд ужо быў зразумелы. Так гэты здымак і ахрысцілі: "воўчы погляд".

Неузабаве ў мяне была камандзіроўка ў Маскву. Я прывёз туды і фота злачынцы. Галоўны рэдактар фотайнфармацыі АПН Анатоль Васільевіч Багамолаў заахвоціў мяне: "Мы акурат фарміруем на World Press Photo калекцыю, давай і твой здымак пашлём. Але пакажы ў ЦК на ўсялякі выпадак". Добра, пайшоў у ЦК. Там сустракае сакратар Валер Пячэннікаў: "Клас, усё добра! Толькі пакажы на ўсялякі выпадак аддзелу прапаганды". Я іду далей у аддзел прапаганды, а там — небезвядомы Савелій Паўлаў. "Фота выдатнае! Так, сапраўды, воўчы погляд. А што такое?" — цікавіцца. "Ды вось, хочучы адправіць на World Press Photo". "Ты што! Кроўю харкаць будзеш, калі так зробіш! — такая пайшла размова. — Ты хочаш парушыць канцэпцыю музея Вялікай Айчыннай вайны?" Я выявіў тую рысу, за якую партыя зайсці не магла, бо ў нас жа вораг быў толькі адзін — немцы... Парушаць галоўную лінію аддзел прапаганды не дазволіў, таму мой удзел у конкурсе і "накрыўся". "Таварышы не разумеюць", — адказаў мне на адмову галоўны рэдактар інфармацыі.

Такім чынам, мне нічога ніхто не забараняў, але пэўным фатаграфіям "зьялёнае святло" не давалі.

— Фатограф — гэта сцэнарыст, рэжысёр і аператар у адной асобе?

— Юрый Сяргеевіч, але ж вы ўсё ж прынялі ўдзел у World Press Photo з іншым фотаздымакам, сталі лаўрэатам. Прычым ваш здымак "Лятучка", наколькі вядома, быў пастановачным. Гэта праўда, што вы прыдумалі тую сітуацыю, якая выяўлена на фота?

— Так, але я не лічу гэта злачынтам. Гэта быў адмысловы праект "Адзін дзень з жыцця СССР", які прыдумалі два амерыканцы — Рычард Смолан і Дэвід Коэн. Яны прапанавалі сабраць па 100 фотакарэ-

■ Вы цяпер папракаеце мяне ў тым, што я гэта ўсё прыдумаў, стварыў гэтую сітуацыю, але я не бачу тут заганы. Фатограф — гэта аўтар сцэнарыя, рэжысёр і аператар у адной асобе.

■ Дастаў фотаапарат і вырашыў трошкі паздымаць. Але раптам тыя арабы кінуліся на мяне і пачалі біць. Хацелі забраць фотаапарат, і ледзь удалося яго выратаваць. Прыехала паліцыя, нават прысцова прэса падцягнулася. Высветлілася, што тая кавярня, якую я намерыўся быў сфатаграфавач — месца, дзе часта збіраецца наркамафія.

пандэнтаў з СССР, і 100 — з Захаду, якія будуць фіксаваць жыццё нашай краіны. Праект быў дасланы Гарбачову, і каб праявіць сваю дэмакратычнасць, ён пагадзіўся на такую авантуру.

Ладзіўся конкурс, быў адбор, і ў выніку яго фіналісты атрымалі "зьялёнае святло" на ўсе творчыя ідэі. Той адзін дзень з жыцця СССР — 15 мая 1987 года. А здымаць трэба было з самай раніцы. Што, дзе і калі, на якіх аб'ектах мы будзем працаваць — ад нас патрабавалі персанальны план дня. Быў арганізаваны адмысловы штаб пры гаркаме, які рэагаваў на запыты фотажурналістаў. Я абраў 23 аб'екты: радзільня, булачная, тралейбуснае дэпо, школа, у якой дзеці будуць рабіць зарадку, потым майстэрня Івана Міско — я папрасіў, каб да яго ў гошці прыйшоў Саша Мядзведзь і Іван ляпіў партрэт асілка. Потым — той самы тонкасуконны камбінат, дзе мусіла адбыцца лятучка... Падчас гэтага дня я сфатаграфавал усё, што запланавал.

— А што адбывалася на тонкасуконным камбінаце?

— Там усе чамусьці думалі, што да іх прыедзе замежны фотакарэспандэнт. А прыехаў я. Аднак у мяне быў ліст за подпісам самога

Гарбачова, таму аніякіх нараканняў не прагучала. Мне ў дапамогу быў "прыстаўлены" сакратар парткама, і я звяртаўся да яго з усімі просьбамі.

Я адразу заўважыў чырвоныя хустачкі на работніках. Але іх было ўсяго адна-дзве. "У вас чырвоныя хусткі яшчэ ёсць?" — пытаюся. "Будуць", — адказвае ён, бо... у мяне ліст за подпісам самога Гарбачова. Потым я падумаў пра лысага чалавека ў атачэнні гэтых хустцінак. "А яшчэ мне патрэбная лысая галава", — звяртаюся да майго памочніка. Сакратар кажа: "Нават дзве ёсць. Дырэктар і галоўны інжынер". "Лысыя?" — перапытваюся. "Як калена!" — адказвае. "А яны пагодзяцца?" — хвалюся. У адказ сакратар так на мяне паглядзеў, што я зразумеў, што, мабыць, сам не разумею сілы ліста. Карацей, мне было аказанае садзейнічанне ва ўсім: нават святло, якое запатрабаваў, было забяспечана, лямпы на патрэбныя замянілі. Хусткі, як кажуць, пашылі. Начальнікаў — даставілі.

З тачыхамі размаўляў асабіста. "Дзяўчаты, вас усё задавальняе?" — пытаюся. Яны спачатку адказалі нерашуча: маўляў, усё. Тады я спытаў пра дзіцячыя садкі, пра зарплату. І тут, як гаворыцца, яны "раскачагарыліся" і пачалі распавядаць пра праблемы ды скардзіцца. "Добра, вось гэта зараз і распавядзіце свайму начальству", — так іх падрываў. Усё прайшло як па масле, дзяўчаты акружылі дырэктара з інжынерам, і адбылася такая імпрывізаваная размова, якая ператварылася ў рэальную лятучку.

У выніку са зробленых мной у той дзень фатаграфій у праект "Адзін дзень з жыцця СССР" былі адабраныя тры, у тым ліку і з тонкасуконнага камбіната. А потым, ужо асобна, гэты фотаздымак быў дасланы на конкурс World Press Photo.

— А гэтыя фатаграфіі, якія ўдзельнічалі ў праекце, праходзілі цензуру?

— Так, былі пастаўлены ўмовы, што Масква прысутнічае пры адборы фота. Наш рэдактар ездзіў на адбор, і потым распавядаў, што былі фатаграфіі, якія выклікалі абурэнне. Прычым, гэта былі здымкі нашых фотакраўцаў, а не заходніх.

— Вам не падаецца дзіўным, што ваша фота, якое было зрэжысраваным на 100%, усё ж увайшло ў ліст прэміі World Press Photo, якая стаіць на пазіцыях "праўдзівасці", "дакладнасці" ў фатаграфіі?

— Усё, што там адбылося, адбылося насамрэч. Я стварыў гэту сітуацыю, але яна ўжо стала праўдай. Таму дзіўнага, лічу, тут нічога няма. Вы цяпер папракаеце мяне ў тым, што я гэта ўсё прыдумаў, стварыў гэтую сітуацыю, але я не бачу тут заганы. Фатограф — гэта аўтар сцэнарыя, рэжысёр і аператар у адной асобе. Ніхто мяне ў адваротным не пераканае.

Пра тое, што прапусціў, і адчуванне гісторыі

— Юрый Сяргеевіч, 1970-1980-я — часы росквіту маляўнічых субкультур: хіпі, панк-рух... Ці не было жадання здымаць такую моладзь? Напэўна, хадзілі па вуліцах Мінска "экзэмпляры"?

— Шчыра кажучы, мне неяк на вочы яны не трапіліся. Разам з фатографам Міхаілам Жылінскім мы ў межах акцыі "Адкупленне" ездзілі ў Заходні Берлін — у той час, калі два фатографы адтуль паехалі здымаць Мінск. У цэнтры там была царква, каля якой "тусаваліся" панкі. І я захацеў іх сфатаграфавач. Адзін з іх заўважыў маю цікавасць і запатрабаваў 5 марак. Вось такі падыход. Але тут ужо ўмяшаўся чалавек, які нас суправаджаў, штосьці сказаў панку, і той пагадзіўся пазіраваць бясплатна. У выніку атрымаў-

ся такі амаль сацыяльны здымак, як вы любіце. Прычым менавіта гэтая фатаграфія патрапіла на афішу нашай сумеснай з немцамі выставы, якая ладзілася, паміж іншым, у Мінску. Рэклама было шмат, афішы віселі па ўсім горадзе, і тое дало нечаканы плён. На адкрыццё ў Палац тонкасуконнага камбіната прыйшлі, здаецца, усе панкі Мінска. Вось тады іх нарэшце ўбачыў (смяецца). Але бедачынаў хутка разагналі. Выстава была міжнароднай, і ўсе баяліся, што з-за нашэсця панкаў атрымаецца скандал. Безумоўна шкадую, што шмат чаго не ўдалося захаваць на плёнку, але... як атрымалася, так атрымалася.

— Але вось гэты момант гісторыі, які часам улоўлівае журналіст. Ці з'яўлялася ў вас яго адчуванне? Тыя ж Віскілі: патрапіць туды ўдалося нямногім. Што вы лічыце гэтымі выключнымі падзеямі? Як вы на іх рэагуеце?

— Што да Віскілі... Мару з вамі пагадзіцца, што патрапіў я туды цудам. Безумоўна, пра гэта варта распавесці. Акурат у тых часы ў АПН з'явіўся новы апарат "Ліфакс": камп'ютар, які мог сканіраваць негатывы і па тэлефоннай сувязі перадаваць іх у любую кропку свету. "Ліфакс" прыехаў у Мінск для праверкі сувязі. У гэты ж час у сталіцу БССР прыйшоў Ельцын. Я зрабіў яго фатаграфію ў Вяроўным савеце, па гэтым апарце перадаў на базу — усё атрымалася. І тут акурат пачуў адным вухам, што Ельцын з кампаніяй збіраецца ехаць у Белавежскую пушчу. Ніхто навокал нічога не ведае, паціскаючы плячыма, а я — да Вячаслава Кебіча. "Вячаслаў Францавіч, вазміце мяне з сабой!" Ён раптам адказвае: "А што? Паехалі!" І я вось так нечакана патрапіў у абойму.

Праз гадзіну, як высветлілася, быў самалёт. Я збегаву хуценька дадому, набраў плёнак, узяў апаратуру — і на таксі ў аэрапорт. Потым, ужо ў самалёце, убачыў сваіх калег: Валерыя Драздова з "Народнай газеты", генеральнага дырэктара Якава Аляксейчыка з БелТА, з тэлебачання — аператар Уладзімір Андронаў і журналіст Вадзім Біцан, пяты я. Як яны туды патрапілі, ніхто ні ў кога не пытаўся.

Калі мы прыляцелі, у Камянюках быў страшны мороз. Нам далі адзін нумар на чацвярых, а Аляксейчыку — асобны "люкс". Самае цікавае, што ён уначы прыйшоў да нас, бо замёрз. У яго ў вакне было выбітае шкло.

На наступны дзень нас забралі і адвезлі ў паляўнічы дамок у Віскілі. Доўга чакалі, і ўрэшце нас запрасілі ў залу і дазволілі працаваць. Калі фатаграфавал падпісанне пагаднення, у першую чаргу думаў пра прафесійныя рэчы, а ўсведамленне таго, што адбылося ў палітычным плане, пачалося трохі пазней. Такое калектыўнае недаўменне, неразуменне таго, што адбываецца. Што значыць гэтае новае ўтварэнне — Снд? І ўсё было настолькі спантанна... Нават машыністка пад рукой не аказалася, каб аддрукаваць гістарычныя дакументы, і яе тэрмінова прывезлі з адміністрацыі Белавежскай пушчы.

Калі вяртацца да вашага пытання пра адчуванне гісторыі... Я не раблю падзелу на вялікую гісторыю і малую. Усё, што я фіксаваў на фота, лічыў вартым увагі: ад той сусветнай у Віскілях да партрэта Домны Рагалёвай, паштальёны з вёскі Пранское. І нават тое, што мы з вамі цяпер размаўляем, — гэта таксама гісторыя.

Пытанні падчас сустрэчы задавалі Барыс Крэпак, Людміла Крушынская, Ілья Свірын, Сяргей Трафілаў, Вольга Ропат, Дар'я Амляўковіч, Юген Рагін, Пятро Васілеўскі, Юрый Чарнякевіч. Фота Таццяны Матусевіч